

НОІВ: ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ, СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Олена Тверезенко

*кандидат юридичних наук,
завідувач відділу промислової власності та комерціалізації об'єктів
інтелектуальної власності НДІ інтелектуальної власності НАПрН України,
патентний повірений
ORCID: 0000-0001-8606-8679*

Досліджуються історичні передумови і стан законодавчого регулювання Національного органу інтелектуальної власності (НОІВ). Доведено наявність дублювання та невідповідність положень законів у сфері інтелектуальної власності в частині діяльності НОІВ предметам їх регулювання, визначених у преамбулах. Запропоновано варіанти законодавчого закріплення статусу НОІВ шляхом повної або часткової кодифікації законодавства в цій сфері, прийняття закону про національну систему правової охорони інтелектуальної власності, закону про НОІВ або прийняття положення про НОІВ, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України.

Ключові слова: дублювання правових норм, інтелектуальна власність, НОІВ, систематизація законодавства

Постановка проблеми. В Україні триває реформа національного законодавства у сфері інтелектуальної власності, сучасний етап якої характеризується процесом адаптації до законодавства Європейського співтовариства, а також розробленням та прийняттям відповідних підзаконних нормативно-правових актів. У зв'язку з цим важливо не лише враховувати вимоги законодавства ЄС у вказаній сфері та практику його застосування, а й забезпечити якість такого законодавства, яка полягає, зокрема, у недопущенні дублюванні правових норм.

В Україні також здійснюється систематизація законодавства, важливою складовою якої є рекодифікація цивільного законодавства, зокрема положень, що стосуються інтелектуальної власності.

Незважаючи на прийняття останнім часом змін до законодавства України щодо охорони прав на об'єкти авторського права і суміжних прав, винаходи, корисні моделі, промислові зразки, торговельні марки, географічні зазначення, компонування напівпровідникових виробів, такі зміни не забезпечили у повній мірі належної якості спеціальних законів. Чинне законодавство України в цій сфері містить значну кількість прогалин, неузгодженостей та дублювань. Українські вчені звертають увагу на необхідність забезпечення якості відповідних законів [1; 2].

У 2020 році Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо створення національного органу інтелектуальної власності» [3] до спеціальних законів у

сфері інтелектуальної власності внесено зміни, якими створено національний орган інтелектуальної власності. Незважаючи на значний позитивний вплив введення таких норм для вдосконалення державної системи правової охорони інтелектуальної власності, слід констатувати, що такі зміни спричинили велику кількість дублювань у законодавчих актах в частині положень, які стосуються повноважень центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності (Міністерства економіки України), Національного органу інтелектуальної власності, його апеляційної палати, атестаційної та апеляційної комісії. Вищенаведене порушує принципи нормопроектувальної техніки, зокрема щодо недопущення повторів (дублювання) правових норм. Зазначені обставини обумовлюють актуальність дослідження питання стосовно вдосконалення законодавчих актів України, які регулюють діяльність Національного органу інтелектуальної власності.

Літературний огляд. Вітчизняні науковці та юристи-практики неодноразово звертали увагу на необхідність удосконалення законодавства України у сфері інтелектуальної власності, забезпечення його якості (зокрема, шляхом уникнення дублювань правових норм), систематизації, повної або часткової кодифікації. На цьому наголошувалося у працях Г. О. Андрощука, Р. Є. Еннана, О. Ф. Дорошенка, В. В. Дмитренко, Я. О. Іолкіна, І. Ф. Коваль, О. Ю. Кашинцевої, А. О. Кодинця, В. М. Крижної, Н. М. Мироненко, А. В. Омельченко, О. П. Орлюк, М. Ю. Потоцького, Л. І. Работягової, Р. О. Стефанчука, А. В. Шабаліна, А. О. Шашкової, А. С. Штефан, О. О. Штефан та інших учених.

У літературі під дублюванням правових норм розуміють «ситуацію у правозастосуванні, при якій на врегулювання одного і того ж суспільного відношення претендують дві або більше правові норми, що текстуально та (або) змістовно співпадають» [4, с. 4]. Слід погодитися з В. О. Панкратовою, яка доходить висновку, «що норми, які містять ідентичні положення, є інформаційно перевантаженими. Таким чином, «засмічуються» правовий простір нормами, які достатньо зазначити один раз. Тому дублювання норм права, їх несистематизованість не відповідає принципу правової визначеності» [5, с. 39]. Отож слід погодитися з П. Д. Гуїваном стосовно того, що «українські законодавчі та правозастосовні органи ще досить далекі від європейських правил щодо застосування принципу правової визначеності у своїй діяльності» [6, с. 18].

Незважаючи на тривалі наукові дискусії щодо необхідності вдосконалення законодавства України у сфері інтелектуальної власності, у тому числі шляхом його систематизації, залишається багато невирішених і малодосліджених проблем, пов'язаних з цими питаннями. До них належить, зокрема, уникнення дублювань правових норм у законах України, які регулюють діяльність Національного органу інтелектуальної власності.

Метою дослідження є аналіз законів України у сфері інтелектуальної власності в частині правового регулювання діяльності Національного органу інтелектуальної власності, розроблення рекомендацій щодо їх удосконалення, систематизації з метою уникнення дублювання правових норм у цій сфері.

Виклад основного матеріалу

Інституційна реформа сфери інтелектуальної власності. Постановою Кабінету Міністрів України від 1 червня 2016 року № 402 затверджено Концепцію реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні. Згідно з цією концепцією ефективність державного управління у розв'язанні стратегічних завдань залежить не лише від обґрунтованості їх визначення та якісного розрахунку, а й від створення дієвої системи органів управління. Саме органи управління є фактичними виконавцями державної політики в певній сфері. Від розподілу повноважень між ними та організації їх діяльності залежать результати та ефективність здійснення державного управління в певній сфері суспільних відносин, зокрема інтелектуальної власності. Під час формування державної політики у сфері

інтелектуальної власності необхідно враховувати світовий досвід і переймати найкращі практики організації [7].

Державне управління щодо набуття правової охорони інтелектуальної власності в Україні має більш ніж 30-річну історію, здійснювалося різними державними установами, зокрема такими як Державний комітет України з питань інтелектуальної власності та Державне агентство України з авторських і суміжних прав, Державний комітет України з питань науки та інтелектуальної власності, Державний департамент інтелектуальної власності, Державна служба інтелектуальної власності України (далі — ДСІВ), Міністерство економічного розвитку і торгівлі України (далі — Мінекономрозвитку). На сьогодні ці повноваження виконує державна організація «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій».

З 2016 по 2022 роки тривала інституційна реформа сфери інтелектуальної власності, яка розпочалася прийняттям Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні, у 2016 році на виконання зазначеної концепції ліквідовано ДСІВ постановою Кабінету Міністрів України від № 585 [8] та покладено на Мінекономрозвитку завдання і функції з реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності. Окрім того, це міністерство було визначено правонаступником ДСІВ у частині реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності. Кабінет Міністрів України постановою від 11 травня 2017 року № 320 передав Мінекономрозвитку функції з реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності, а також припинив чинність Положення про ДСІВ [9].

Верховна Рада України 16 червня 2020 року прийняла Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення національного органу інтелектуальної власності» № 703-IX, який набув чинності 14 жовтня 2020 року (далі — Закон про НОІВ). Відповідно до пояснювальної записки до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення національного органу інтелектуальної власності», на підставі якого прийнято Закон про НОІВ, метою закону є запровадження дворівневої системи державного управління сферою інтелектуальної власності: створення НОІВ як юридичної особи публічного права, що належить до сфери управління Мінекономіки; при цьому останнє забезпечуватиме формування та реалізуватиме державну політику у сфері інтелектуальної власності, а НОІВ виконуватиме окремі публічні функції (владні повноваження) з реалізації державної політики (видачі охоронних документів (патентів, свідоцтв) на об'єкти права інтелектуальної власності) [10].

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13 жовтня 2020 року 1267-р «Про Національний орган інтелектуальної власності» [11] функції НОІВ були покладені на державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності». Зазначене розпорядження втратило чинність на підставі розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2022 року № 943-р «Деякі питання Національного органу інтелектуальної власності» [12]. Пунктом 1 цього розпорядження визначено, що державна організація «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій» виконує функції Національного органу інтелектуальної власності. Цим правовим актом завершилося тривале реформування організаційної складової державної системи правової охорони інтелектуальної власності.

Дублювання правових норм щодо регулювання діяльності Національного органу інтелектуальної власності. Законом про НОІВ внесено зміни до законів України «Про охорону прав на промислові зразки», «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», «Про охорону прав на компонування напівпровідникових виробів», «Про правову охорону географічних зазначень», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», «Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів госпо-

дарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування», «Про авторське право і суміжні права», «Про адміністративні послуги», «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав».

Аналіз зазначених змін свідчить про те, що більшість положень, введених до законів України «Про охорону прав на промислові зразки» [13], «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» [14], «Про охорону прав на компонування напівпровідникових виробів» [15], «Про правову охорону географічних зазначень» [16], «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» [17], є ідентичними. Зокрема це стосується:

- визначень термінів «Національний орган інтелектуальної власності», «державна система правової охорони інтелектуальної власності», «атестаційна комісія», «апеляційна комісія»;
- положення, що функції НОІВ виконує юридична особа публічного права (державна організація), утворена центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності, та визначена Кабінетом Міністрів України;
- вимог до керівника НОІВ та його заступників;
- положень щодо наглядової ради;
- положень щодо фінансування діяльності НОІВ та його фінансової звітності;
- положень щодо використання кваліфікованого електронного підпису та електронного документообігу;
- гарантій незалежності апеляційної палати та експертів Національного органу інтелектуальної власності;
- утворення та функціонування атестаційної та апеляційної комісій.

Інші положення, запровадженні Законом про НОІВ, мають незначні відмінності у різних законах у сфері промислової власності, обумовлені специфікою відповідного об'єкта права інтелектуальної власності.

Таким чином у п'яти законах у сфері промислової власності має місце дублювання правових норм. Окрім того, чинна редакція Закону України «Про авторське право і суміжні права» [18] дублює положення законів у сфері промислової власності в частині:

- визначень термінів «Національний орган інтелектуальної власності», «державна система правової охорони інтелектуальної власності»;
- положення про те, що функції НОІВ виконує юридична особа публічного права (державна організація), утворена центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності, та визначена Кабінетом Міністрів України;
- вимог до керівника НОІВ та його заступників;
- положень щодо наглядової ради;
- положень щодо фінансування діяльності НОІВ та його фінансової звітності;
- положень щодо використання кваліфікованого електронного підпису та електронного документообігу.

Отже, положення законів у сфері інтелектуальної власності містять значний обсяг дублювання правових норм, які стосуються НОІВ.

Доцільно зазначити, що у 2023 році був прийнятий Закон України «Про правотворчу діяльність» [19]. Розділом XIV «Прикінцеві положення» закону встановлено, що він набере чинності з дня наступного за днем його опублікування та вводиться в дію через один рік з дня припинення або скасування воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 року № 2102-ІХ. Статтею 34 цього закону встановлено вимоги до змісту нор-

мативно-правового акта. Зокрема такий акт не повинен містити дублюючих норм права, а також не повторювати норм права іншого нормативно-правового акта.

Аналогічна норма закріплена в Правилах підготовки проектів актів Кабінету Міністрів України, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 6 вересня 2005 року № 870 [20]. У п. 3 цих правил встановлено, що *не допускається у проєктах актів повтор нормативних положень, визначених раніше прийнятими актами Кабінету Міністрів України*.

Таким чином, необхідним є вдосконалення законодавства України в частині регулювання діяльності НОІВ. Це може бути досягнуто систематизацією законів у вказаній сфері.

Варіанти систематизації положень законів, що регулюють діяльність НОІВ. В Україні триває процес удосконалення законодавства, його систематизація. Визначення терміна «систематизація законодавства» було закріплено в наказі Міністерства юстиції України від 18 січня 2012 року № 91/5 [21]. Однак цей наказ утратив чинність на підставі наказу Міністерства юстиції України від 23 жовтня 2019 року № 3228/5 [22].

Під «систематизацією законодавства» у правовій доктрині розуміють «діяльність із впорядкування та вдосконалення нормативного матеріалу шляхом його зовнішньої чи внутрішньої обробки за відповідними критеріями» [23, с. 147]. Слід погодитися з С. В. Петковим, який у своєму дослідженні доводить, що «систематизація спрямована на досягнення внутрішньої єдності юридичних норм, тобто на усунення колізій і прогалів, у результаті чого підвищується ефективність законодавства й упорядкування правового матеріалу» [24, с. 3]. Українські вчені під систематизацією законодавства у сфері інтелектуальної власності розуміють «тривалу поетапну та комплексну процедуру впорядкування й удосконалення законів і підзаконних нормативно-правових актів, які регулюють сферу інтелектуальної, творчої діяльності та визначають правовий режим об'єктів права інтелектуальної власності й режими надання охорони, здійснення та захисту прав на ОПВ» [25, с. 74].

Аналіз правової доктрини та законодавчих актів України у сфері інтелектуальної власності дає підстави запропонувати такі варіанти вирішення проблеми з дублюванням правових норм, що регулюють діяльність НОІВ:

1) *кодифікація законодавства України у сфері інтелектуальної власності*, варіантами якої є прийняття кодексу інтелектуальної власності, кодексу промислової власності, закону про охорону промислової власності. Українські правники аргументують доцільність прийняття того або іншого кодифікованого правового акта в цій сфері.

Так, І. Ф. Коваль, досліджуючи можливі шляхи вдосконалення законодавчого регулювання відносин інтелектуальної власності в Україні в напрямі його систематизації, доходить висновку, що «на сучасному етапі розвитку правового регулювання відносин інтелектуальної власності перспективними вбачаються два альтернативні підходи до кодифікації досліджуваного законодавства: у межах чинних ЦК України і ГК України з огляду на розмежування предметів їх регулювання або в напрямі окремих кодифікацій авторського права і права промислової власності як інститутів» [26, с. 124].

Здійснюючи аналіз зарубіжного досвіду кодифікації законодавства у сфері інтелектуальної власності та вітчизняних наукових публікацій, А. В. Омельченко вказує, що законодавець може обрати один із шести різних, з точки зору техніки нормопроекування, варіантів подальшої кодифікації законодавства у сфері інтелектуальної власності. При цьому вчений перспективним для практичного впровадження вважає подальшу кодифікацію законодавства у сфері інтелектуальної власності «шляхом прийняття окремого єдиного кодифікованого законодавчого акта — Кодексу законів про інтелектуальну власність, що обумовлено особливостями стану та тенденціями розвитку системи законодавства України в цілому і системи законодавства у сфері інтелектуальної власності зокре-

ма» [27, с. 49]. Дослідник А. В. Шабалін також аргументує доцільність «запровадження в українське законодавство окремого спеціального кодифікованого акта щодо означеної сфери (Кодексу інтелектуальної власності)» [28, с. 21].

Водночас Г. О. Андрощук та О. Ф. Дорошенко зазначають, що «одним з найбільш ефективних способів вирішення проблеми кодифікації в Україні ... є розроблення та прийняття Кодексу промислової власності (за прикладом Польщі), який би об'єднав і консолидував основні норми стосовно правової охорони прав промислової власності» [29, с. 97].

Іншої точки зору дотримується В. В. Дмитренко, стверджуючи, що необхідно «створити систематизоване законодавство — загальний базовий закон про право інтелектуальної власності та два спеціальні закони — щодо авторського права і суміжних прав (що наразі існує) та закон про право промислової власності, що дасть можливість сприймати право інтелектуальної власності окремо від права власності та сприятиме розумінню специфіки його правової природи» [30, с. 16].

Заслугує на увагу також дослідження М. Ю. Потоцького, який вказує, що «проблеми, якими характеризується система правової охорони інтелектуальної власності, обумовлюють необхідність комплексного оновлення та систематизації відповідного законодавства. Перспективним засобом вирішення відповідного завдання є кодифікація нормативного матеріалу шляхом поєднання в єдиному акті загальних та спеціальних матеріальних норм, процедурних норм, а також процесуальних норм, які б визначали юрисдикцію та повноваження ВСПІВ, встановлювали порядок здійснення інтелектуально-правового судочинства» [31, с. 14].

Не лише законодавчі, а й підзаконні нормативно-правові акти у сфері інтелектуальної власності потребують систематизації. У зв'язку з цим у попередніх публікаціях автора висловлюється думка, що «на сьогодні існує необхідність у систематизації підзаконних нормативно-правових актів у сфері промислової власності, що полягає у прийнятті єдиного наказу, яким повинні регулюватися правовідносини, пов'язані з веденням державних реєстрів у сфері промислової власності» [32, с. 33].

Попри слухність пропозицій українських правників щодо прийняття кодифікованого акта у сфері інтелектуальної власності, слід вказати на відсутність на сьогодні політичної волі та «запиту українського суспільства» на розроблення і прийняття такого правового документа;

2) *прийняття закону про Національну систему правової охорони інтелектуальної власності*. У 2016 році на початку проведення інституційної реформи сфери інтелектуальної власності Департаментом розвитку інновацій та інтелектуальної власності Міністерства економіки України було підготовлено проект Закону України «Про національну систему охорони інтелектуальної власності» [33] (далі — Законопроект про національну систему ІВ). Цей проект розроблений на виконання пункту 1.5 Плану заходів з реалізації Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 року № 632 [34].

Законопроект про національну систему ІВ розроблено з метою запровадження дворівневої системи державного управління сферою інтелектуальної власності, що реалізовано прийняттям Закону про НОІВ.

Відповідно до ст. 3 вказаного законопроекту Національна система охорони інтелектуальної власності — сукупність законодавчих, структурних та функціональних інститутів (компонентів), які в комплексі та в процесі взаємодії забезпечують формування та реалізацію державної політики у сфері охорони інтелектуальної власності, сприяють забезпеченню задоволення суспільства у розвитку інтелектуального, творчого, науково-технічного потенціалу нації та розвитку інноваційної економіки. Така система складається із суб'єктів національної системи охорони інтелектуальної власності, а також матеріальних, технічних, інформаційних ресурсів та законодавства України у сфері інтелектуальної власності.

Згідно зі ст. 8 Законопроекту про національну систему ІВ національний орган інтелектуальної власності є суб'єктом національної системи охорони інтелектуальної власності, що виконує функції у сфері охорони інтелектуальної власності, встановлені цим законопроектом, та наділений окремими владними повноваженнями. Регулюванню діяльності НОІВ присвячений окремий IV розділ вказаного законопроекту. Тобто у разі прийняття закону про НОІВ він увібрив би у себе всі норми, що стосуються НОІВ, що дало б змогу усунути дублювання правових норм, що регулюють його діяльність.

Під час громадського обговорення Законопроекту про національну систему ІВ не було досягнуто компромісу між розробниками проекту та іншими представниками сфери інтелектуальної власності, законопроект не було подано на розгляд Кабінету Міністрів України чи Верховної Ради України.

Вважаємо, що приймати такий законопроект потрібно не на початку інституційна реформи, а після її завершення. Отож на сьогодні доцільно повернутися до обговорення Законопроекту про національну систему ІВ, зокрема з метою уникнення дублювання положень щодо НОІВ;

3) *прийняття закону про НОІВ*. Положення, які стосуються діяльності НОІВ можуть бути закріплені в окремому законі про Національний орган інтелектуальної власності. Законодавство України регулює повноваження певних органів, наділених владними повноваженнями, на рівні закону. Наприклад, це стосується Закону України «Про Антимонопольний комітет України» [35];

4) *затвердження положення про НОІВ на рівні Кабінету Міністрів України*. З метою уникнення дублювання положень законодавчих актів у сфері інтелектуальної власності, положення, які стосуються НОІВ (зокрема, щодо вимог до керівника НОІВ та його заступників, положення щодо наглядової ради, атестаційної та апеляційної комісії, фінансової звітності НОІВ, використання кваліфікованого електронного підпису та електронного документообігу), можуть бути виключені зі спеціальних законів у сфері інтелектуальної власності та віднесені до компетенції Кабінету Міністрів України шляхом прийняття відповідної постанови. Зазначений підхід узгоджується з тривалою практикою затвердження положень про органи державної влади або органи, наділені владними повноваженнями, на рівні Уряду не лише в Україні [36], а й в інших державах, зокрема в Німеччині [37] та Польщі [38].

Узгодження положень законів у сфері інтелектуальної власності щодо регулювання діяльності НОІВ з преамбулами таких законів. Аналіз преамбул законів у сфері інтелектуальної власності свідчить, що такі закони регулюють правовідносини стосовно набуття та здійснення прав на відповідний об'єкт права інтелектуальної власності, однак предметом цих законів не є визначення правових, організаційних та фінансових засад НОІВ. Для порівняння доцільно звернутися до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» [39], у преамбулі якого встановлено, що цей закон визначає правові, організаційні та фінансові засади функціонування і розвитку у сфері наукової та науково-технічної діяльності, створює умови для провадження наукової та науково-технічної діяльності, задоволення потреб суспільства і держави у технологічному розвитку шляхом взаємодії освіти, науки, бізнесу та влади. Тому встановлення вимог, яким повинні відповідати суб'єкти наукової та науково-технічної діяльності (розділ II зазначеного закону), на відміну від положень спеціального законодавства у сфері інтелектуальної власності щодо структури та діяльності НОІВ, є обґрунтованим та необхідним.

Ураховуючи зазначене, вважаємо, що положення законів у сфері інтелектуальної власності, які стосуються НОІВ (зокрема, щодо вимог до керівника НОІВ та його заступників, положення щодо наглядової ради, атестаційної та апеляційної комісії, фінансової звітності НОІВ, використання кваліфікованого електронного підпису та електронного документообігу), повинні бути виключені із зазначених законів як такі,

що не є предметом регулювання відповідних законів. При цьому такі положення можуть бути закріплені у законі про національну систему ІВ, законі про НОІВ або положенні про НОІВ, затверджені Урядом України.

Висновки. У результаті інституційної реформи сфери інтелектуальної власності Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення національного органу інтелектуальної власності» у законодавчих актах України у сфері інтелектуальної власності закріплені правові норми, які стосуються НОІВ. Аналіз цих норм свідчить, що такі положення дублюються у спеціальних законах у сфері інтелектуальної власності та виходять за межі предмета регулювання таких законів, визначених у преамбулах.

З метою вирішення вказаної проблеми у межах наукової дискусії запропоновано різні варіанти, до яких належать повна або часткова кодифікація законодавства у сфері інтелектуальної власності, прийняття закону про національну систему правової охорони інтелектуальної власності або закону про НОІВ. Оптимальним, на нашу думку, варіантом вирішення проблеми стосовно дублювань положень законодавчих актів, які стосуються НОІВ, є виключення таких положень зі спеціальних законів у сфері інтелектуальної власності та закріплення їх у єдиному акті, а саме положенні про НОІВ, затверджені постановою Кабінету Міністрів України. Це забезпечить узгодження змісту таких законів з предметом їх регулювання, визначених у преамбулах.

Перелік використаних джерел

1. Яковець І. Якість законодавства України у сфері захисту прав інтелектуальної власності: базові підходи до розуміння. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. № 6. С. 5–12.
2. Штефан А. Якість законодавства у сфері авторського і суміжних прав з позицій принципу правової визначеності. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. № 6. С. 13–22.
3. Про внесення змін до деяких законів України щодо створення національного органу інтелектуальної власності : Закон України від 16 червня 2020 року № 703-ІХ. *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 45. Ст. 387.
4. Бойко В. В. Розбудова держави і права: питання теорії та конституційної практики. *Право і суспільство*. 2015. № 5, Ч. 3. С. 3–9.
5. Панкратова В. О. Окремі аспекти процедури прийняття нормативно-правових актів у контексті принципу правової визначеності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*, 2017. Серія ПРАВО. Випуск 47. Том 1. С. 37–40.
6. Гуйван П. Д. Правова визначеність як складова частина принципу верховенства права. *Альманах міжнародного права*. 2017. № 17. С. 11–22.
7. Про схвалення Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні : постанова Кабінету Міністрів України від 1 червня 2016 року № 402. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/402-2016-%D1%80#Text> (дата звернення: 31.10.2024).
8. Деякі питання оптимізації діяльності центральних органів виконавчої влади державної системи правової охорони інтелектуальної власності : постанова Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 року № 585. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/585-2016-%D0%BF#Text> (дата звернення: 31.10.2024).
9. Питання Міністерства економічного розвитку і торгівлі : постанова Кабінету Міністрів України від 11 травня 2017 р. № 320. URL:

-
- <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/320-2017-%D0%BF#n7> (дата звернення: 31.10.2024).
10. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення національного органу інтелектуальної власності : проект Закону від 10.10.2019 № 2255. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/693> (дата звернення: 31.10.2024).
 11. Про Національний орган інтелектуальної власності : розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 жовтня 2020 р. 1267-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1267-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 31.10.2024).
 12. Деякі питання Національного органу інтелектуальної власності: розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2022 р. № 943-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/943-2022-%D1%80#n7> (дата звернення: 31.10.2024).
 13. Про охорону прав на промислові зразки : Закон України від 15 грудня 1993 року № 3688-XII. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 7. Ст. 34.
 14. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг : Закон України від 15 грудня 1993 року № 3689-XII. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 7. Ст. 36.
 15. Про охорону прав на компонування напівпровідникових виробів : Закон України 5 листопада 1997 року № 621/97-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1998. № 8. Ст. 28.
 16. Про правову охорону географічних зазначень : Закон України від 16 червня 1999 року № 752-XIV. Відомості Верховної Ради України. 1999. № 32. Ст. 267.
 17. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі : Закон України від 15 грудня 1993 року № 3687-XII. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 7. Ст. 32.
 18. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 1 грудня 2022 року № 2811-IX. Відомості Верховної Ради України. 2023. № 57. Ст. 166.
 19. Про правотворчу діяльність : Закон України від 24 серпня 2023 року № 3354-IX. Відомості Верховної Ради України. 2023. № 93. Ст. 364.
 20. Правила підготовки проектів актів Кабінету Міністрів України : постанова Кабінету Міністрів України від 6 вересня 2005 р. № 870. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/870-2005-%D0%BF#Text> (дата звернення: 31.10.2024).
 21. Порядок проведення органами юстиції перевірок стану правової роботи та систематизації законодавства : наказ Міністерства юстиції України від 18.01.2012 № 91/5. Офіційний вісник України. 2012. № 6. Ст. 225.
 22. Про внесення змін до деяких наказів Міністерства юстиції України : наказ Міністерства юстиції України від 23.10.2019 № 3228/5. Офіційний вісник України. 2019. № 82. Ст. 2805.
 23. Теорія держави та права : навч. посіб. / [Є. В. Білозьоров, В. П. Власенко, О. Б. Горова, А. М. Завальний, Н. В. Заяць та ін.] ; за заг. ред. С. Д. Гусарева, О. Д. Тихомирова. Київ: НАВС, Освіта України, 2017. 320 с.
 24. Петков С. В. Систематизація як основа вдосконалення чинних кодексів. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2017. № 29. Т. 1. С. 4–6.
 25. Теоретико-прикладні проблеми кодифікації законодавства у сфері інтелектуальної власності : монографія / за наук. ред. д-ра юрид. наук О. П. Орлюк; кол. авторів: С. Ю. Бурлаков, А. В. Міндрул, Л. І. Работягова, О. О. Тверезенко, О. О. Штефан та ін. Київ: НДІ ІВ НАПрНУ. Лазурит-Поліграф, 2011. 326 с.
 26. Коваль І. Підстави і способи систематизації законодавства України у сфері інтелектуальної власності. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2021. № 5. С. 119–127.
-

-
27. Омельченко А. Систематизація законодавства України у сфері інтелектуальної власності: теоретичний погляд на варіанти кодифікації. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2024. № 1. С. 45–51.
28. Шабалін А. Про деякі аспекти систематизації законодавства України у сфері права інтелектуальної власності. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2022. № 2. С. 15–24.
29. Андрущук Г., Дорошенко О. Кодифікація права промислової власності Польщі: аналіз основних положень нового законопроекту. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2022. № 4. С. 89–99.
30. Дмитренко В. Систематизація законодавства України у сфері інтелектуальної власності. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. № 4/5. С. 9–19.
31. Потоцький М. Кодифікація законодавства України про інтелектуальну власність: матеріальний та процесуальний аспекти. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2021. № 6. С. 5–16.
32. Тверезенко О. Систематизація наказів у сфері промислової власності. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2022. № 6. С. 29–38.
33. Про національну систему охорони інтелектуальної власності : проект закону від 28.11.2016 р. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=226bd3f1-bcf2-4ab9-9958-6aa29d476d25&title=ProektZakonuUkrainiproNatsionalnuSistemuOkhoroniIntelektualnoiVlasnostiVUkraini> (дата звернення: 31.10.2024).
34. План заходів з реалізації Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.08.2016 № 632. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/632-2016-%D1%80#Text> (дата звернення: 31.10.2024).
35. Про Антимонопольний комітет України : Закон України від 26 листопада 1993 року № 3659-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 50. Ст. 472.
36. Про затвердження Положення про Державну службу інтелектуальної власності України : постанова Кабінету Міністрів України від 19 листопада 2014 р. № 658. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/658-2014-%D0%BF#Text> (дата звернення: 31.10.2024).
37. *Verordnung über das Deutsche Patent- und Markenamt, Ausfertigungsdatum: 01.04.2004*. URL: <https://www.wipo.int/wipolex/ru/legislation/details/14020> (дата звернення: 31.10.2024).
38. *W sprawie szczegó[owego zakresu dzia[ania Urz[du Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej: ROZPORZ[NDZENIE RADY MINISTRÓW z dnia 8 stycznia 2002 r.* URL: <https://www.wipo.int/wipolex/ru/legislation/details/14020> (дата звернення: 31.10.2024).
39. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26 листопада 2015 року № 848-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 3. Ст. 25.

Olena Tverezenko

PhD in Law, Head of the Department of Industrial Property and Commercialization of Intellectual Property Objects at the Intellectual Property Research Institute of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, Patent Attorney

NIPA: Historical Background, Status, and Prospects for Legislative Regulation

The purpose of this study is to analyze Ukrainian laws concerning intellectual property, with a focus on the legal regulation of the activities of the National Intellectual Property Authority. Additionally, the study aims to develop recommendations for their improvement and systematization to avoid duplication of legal norms in this area.

To implement institutional reform within the intellectual property sector, the Law of Ukraine «On Amending Certain Legislative Acts of Ukraine Regarding the Establishment of a National Intellectual Property Authority» was adopted on June 16, 2020. This law introduced significant amendments to various Ukrainian laws. The changes affected the protection of rights to industrial designs, trademarks for goods and services, and layout designs of integrated circuits. Amendments also addressed the legal protection of geographical indications, inventions, and utility models. Additionally, the law revised regulations governing copyright and related rights, administrative services, and the effective management of property rights in these areas.

An analysis of these amendments reveals that the legal provisions pertaining to the National Intellectual Property Authority (NIPA) are redundantly repeated across several specialized laws within the intellectual property domain.

The article substantiates the inconsistency of the provisions of legislative acts in the part of regulating the activity of IP with the subjects of regulation of such laws, defined in their preambles.

The author proposes many solutions to address the issue of duplicated legal norms overseeing the NIPA's operations: Codification of Ukrainian Intellectual Property Legislation (this could take the form of an Intellectual Property Code, an Industrial Property Code, or a Law on the Protection of Industrial Property); Passage of a Law National System of Legal Protection for Intellectual Property; Passage of a Law Specific to the National Intellectual Property Authority.

In the author's view, the optimal approach to remedy the duplications evident in legislative provisions related to the NIPA — would involve removing these provisions from specialized laws and consolidating them into a singular regulatory act. This act should be formalized in the regulations governing the NIPA, as approved by a resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine.

Keywords: legal norms duplication, intellectual property, NIPA, systematization of legislation

*Рекомендовано відділом промислової власності і комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності НДІ інтелектуальної власності
(протокол №11 від 28.10.2024 р.)*

Подано / Submitted: 11.11.2024

Доопрацьовано / Revised: 16.11.2024

Прийнято до публікації / Accepted: 19.11.2024